Pegasta sova
Tyto alba

DOPPS
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

BirdLife INTERNATIONAL
Skupaj za ptice in ljudi

Skrivnostna in čuječa ptica, simbol modrosti, je danes redka in ogrožena prebivalka le še nekaj slovenskih krajev.

Sove v bližini človekovih bivališč

V Sloveniji je bilo do sedaj ugotovljenih 13 vrst sov, med njimi jih 9 tudi redno gnezdi. Poleg pegaste sove so se naseljem približale še 3 vrste, ki gnezdijo po stavbah, v drevoredih in sadovnjakih. Danes so te sove žal vse redkejše, zato si lahko tisti, ki si ga je katera od spodaj prikazanih vrst izbrala za gostitelja, to šteje v posebno čast.

Lesna sova *Strix aluco*
(dolžina: 36-46 cm)

Naša najpogostejša sova živi večinoma v gozdovih, vendar pogosto gnezdi tudi na senikih, podstrešjih ali zvonikih cerkva, neredko pa tudi v starih votlih drevesih. Zelo rada se naseli tudi v gnezdilnice.

Čuk *Athene noctua*
(dolžina: 19-25 cm)

Nekoč pogosti stanovalec kmetij in sadovnjakov je danes redka in močno ogrožena vrsta, ki ji v Sloveniji grozi celo izumrtje. Danes živi le še v posameznih krajih na Primorskem in Štajerskem .

Veliki skovik *Otus scops*
(dolžina: 16-21 cm)

Majhna sova, poznana kot značilna gnezdilka vse redkejših travniških sadovnjakov, vendar se včasih naseli tudi v stavbe. Je edina selivka med sovami in je pri nas pozimi ne bomo srečali.

O pegasti sovi

Pegasto sovo ponoči navadno opazimo kot belo prelestno prikazen, ko od avtomobilskih žarometov obsijana čepi na kakem količku, ali pa kot duh neslišno drsi skozi zrak nad spečo, v mrak zavito pokrajino in opreza za svojim najljubšim plenom, malimi sesalci. Kot vrana velika ptica (33-39 cm) leti neslišno, kar ji omogoča posebno zgrajeno perje, obraslo z dlačicami, ki dušijo zvok pri letu. Močan navzdol zakrivljen kljun in krepke, z ostrimi in dolgimi kremplji opremljene noge, izdajajo tega uspešnega nočnega lovca.

Pegasta sova je razširjena skoraj po vsem svetu, najti jo je moč na vseh celinah. V Evropi je splošno razširjena in ponekod tudi dokaj pogosta. V Sloveniji je drugače, saj jo štejemo za redko vrsto, ki jo najdemo na Primorskem, v osrednji Sloveniji od Ljubljanskega barja do Bele Krajine in na Štajerskem ter v Prekmurju. Ocenjujemo, da v Sloveniji gnezdi 50 do 150 parov, kar je malo v primerjavi z nekaterimi drugimi vrstami sov pri nas.

Gnezditvena razširjenost v Sloveniji

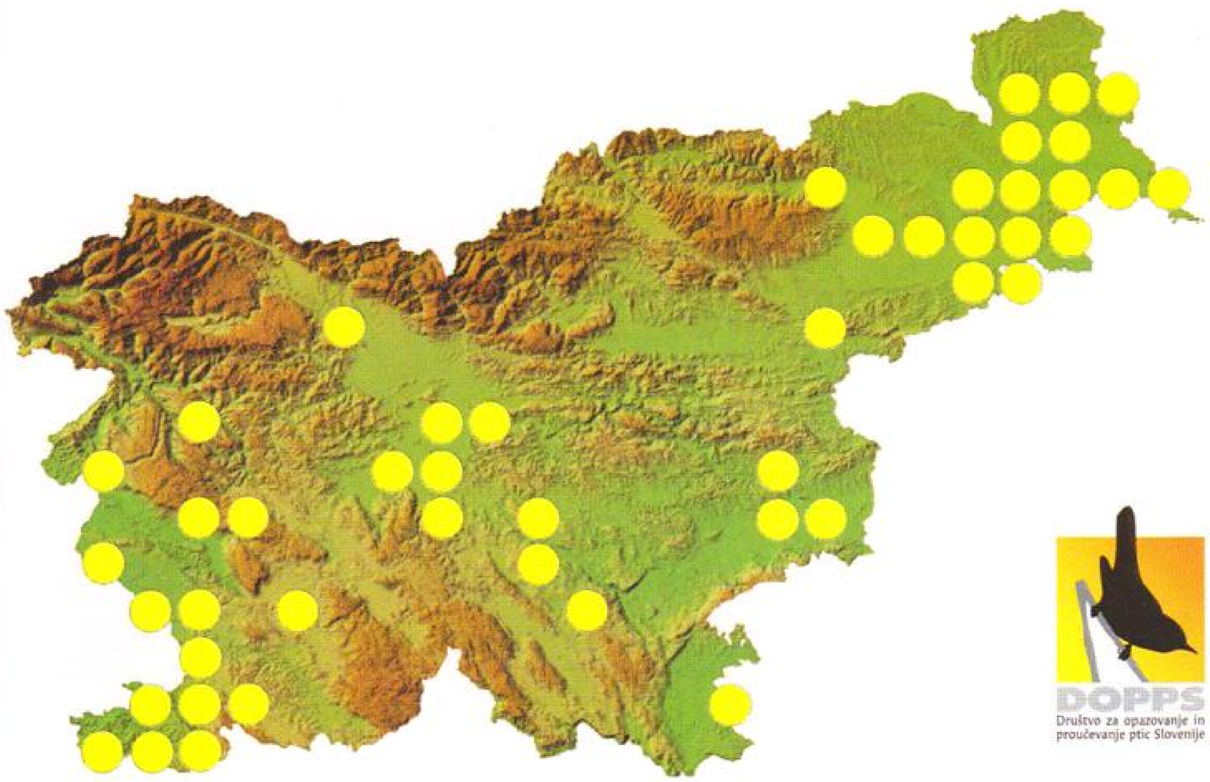

Vir: Ornitološki atlas Slovenije (Geister, 1995) in podatki DOPPS

Način življenja in življenjski prostor

Pegasta sova živi v odprti kulturni krajini s posameznimi omejki in drevesi, tesno navezana pa je tudi na človekova bivališča. Je stalnica in praviloma ostane celo leto nedaleč od svojih gnezdišč. Pri prehrani ni izbirčna, vendar najpogosteje pleni male sesalce, zlasti miši, voluharice in rovke, zelo redko pa ji pod kremplje pride tudi kakšna ptica. Je izrazito nočna ptica in le redkokdaj jo bomo videli loviti podnevi. Lovi največkrat v zraku, ko leti nad travniki ter z vidom in s sluhom pregleduje tla pod seboj. Na ta način polovi precej malih sesalcev. Pri mali uharici, ki je podobne velikosti kot pegasta sova in ima podobne lovne navade, so ugotovili, da lahko družina sov s petimi mladiči v enem letu pospravi kar 5.000 glodalcev.

Pegasta sova gnezdi en- do dvakrat letno na podstrešjih, v zvonikih cerkva, razvalinah gradov, na senikih, zasede pa tudi gnezdilnico. Par, ki ostane skupaj praviloma vse življenje, prične z gnezditvenimi aktivnostmi že v februarju. Takrat se samci oglašajo z glasnim vreščečim petjem, ki je dandanes spričo njene redkosti bolj imenitna posebnost kot pa nadležni hrup. Samica v gnezdo, ki je le skupek izbljuvkov in ostankov plena, v aprilu zleže 4 do 7 jajc. Iz njih se po 30 do 35 dneh izležejo še goli mladiči, ki jim med odraščanjem zrase najprej bel puh potem pa perje podobno perju staršev. Ko mladiči odrastejo, se vsak po svoje raztepejo po deželi in si poiščejo partnerja. Z gnezdenjem lahko pričnejo že takoj naslednje leto, če le najdejo primeren prostor.

Odprta kulturna krajina je življenjski prostor pegaste sove
Foto: Peter Legiša

Kako pomagamo pegasti sovi

Pegastim sovam lahko pomagamo z ohranjanjem primernih gnezdišč. Pri prenovi objektov pustimo odprto lino, ki omogoča sovam dostop na podstrešje, zvonik, senik ali v neposredni bližini namestimo gnezdilnico. S tem bomo rešili enega večjih problemov, ki vpliva na ogroženost pegaste sove pri nas – pomanjkanje gnezdilnih prostorov.

Načrt gnezdilnice za pegasto sovo

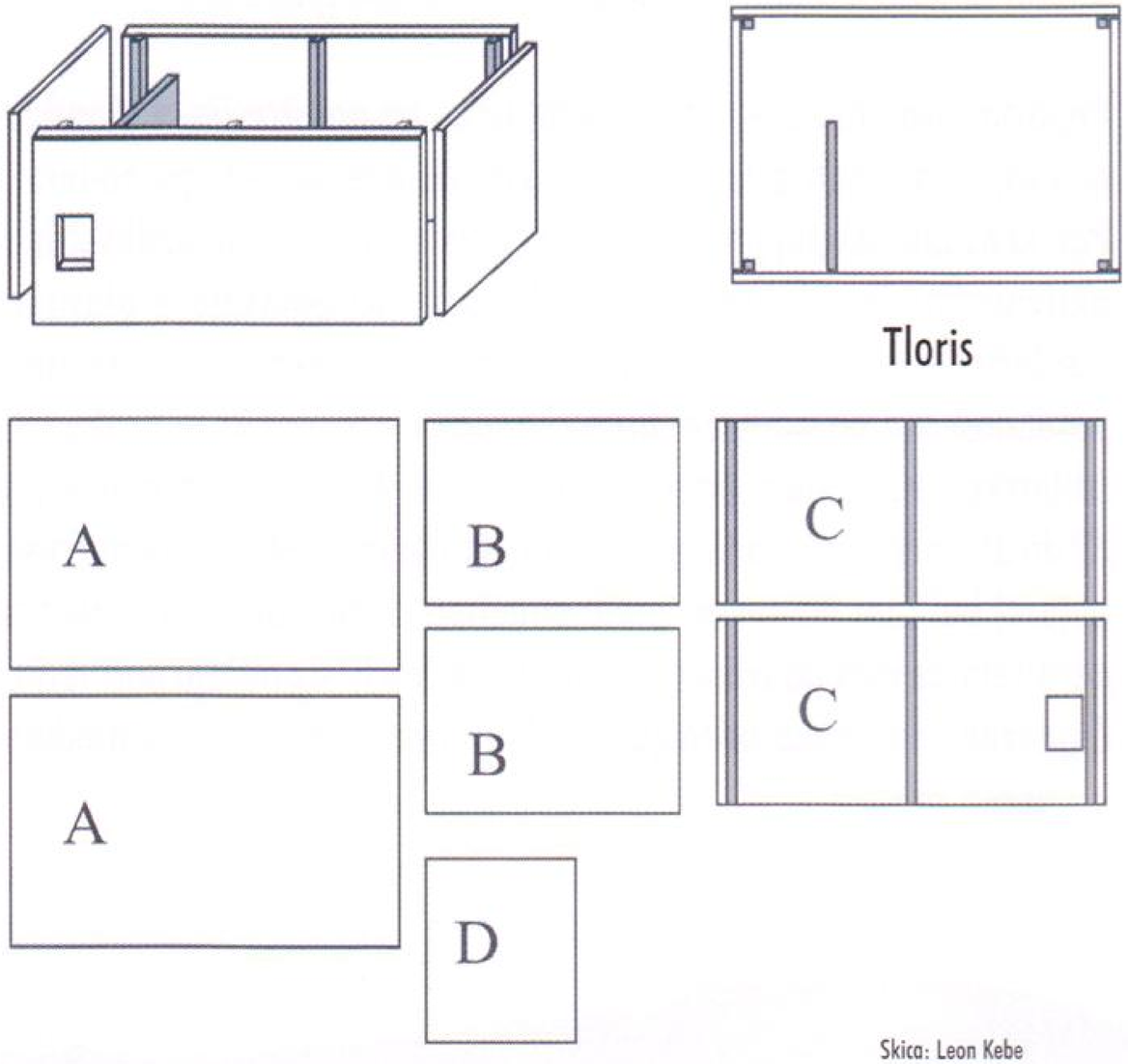

Skica: Leon Kebe

Dimenzije:

A - Dno in pokrov (800 x 650)
B - Stranska stena (600 x 500)
C - Prednja in zadnja stena (800 x 500)
D - Pregradna stena (500 x 350)

Premer vhodne odprtine 150 x 200

Ogroženost

Pegasta sova sodi v Sloveniji med močno ogrožene vrste, saj je v rdečem seznamu uvrščena v kategorijo nekoč regionalno razširjenih vrst, ki so v zadnjih 10-20 let močno nazadovale, v nekaterih regijah jim grozi celo izginotje. Ogroža jo več dejavnikov:

Izguba lovnega habitata

Ekstenzivno kmetijstvo je ugodno vplivalo na razvoj populacije pegaste sove. Vse večji intenzifikaciji kmetijstva pa se pegasta sova ni uspela več prilagoditi, predvsem zaradi pomanjkanja hrane.

Izguba ustreznih gnezdilnih prostorov

Pegasta sova se je na gnezdenje v stavbah tako prilagodila, da danes le še redkokje gnezdi drugje. Cerkve, ena zadnjih pribežališč pegastih sov pri nas, so postale zaradi obnov in zamreženj vseh lin in oken, za sove nedostopne. Postavljanje gnezdilnic je lahko uspešna rešitev tega problema.

Učinek pesticidov

Večja uporaba pesticidov je imela daljnosežne posledice pri sovah, kot tudi pri ujedah, saj je vplivala na tanjšanje jajčnih lupin. Tudi z rodenticidi zastrupljene miši okoli hiš so lahek plen, ki pa je za sovo usoden.

Promet

Veliko pegastih sov pogine na cestah, ko jih pri preletu ceste zbije avto.

Drugi dejavniki

Ti so danes manj pomembni, pa vendar tudi vplivajo na zmanjševanje števila pegastih sov. Še danes so ljudje, ki v veri, da prinaša smrt, sovo in njeno leglo pobijejo, pa čeprav je pegasta sova kot vse druge sove pri nas z zakonom zavarovana vrsta.

V skrbi za ohranitev pegaste sove vam to zloženko poklanjajo:

SLOVENSKA OBVEŠČEVALNO-VARNOSTNA AGENCIJA

generalni sponzor DOPPS

DOPPS Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije

Koordinator projekta: Leon Kebe; besedilo: Al Vrezec, Andrej Bibič; strokovni pregled: dr. Davorin Tome; risbe: Umberto Catalano; karta Slovenije: Matjaž Ivačič, MOP-UPP; oblikovanje: Leon Kebe; tisk: Studio Abakos/KVM Grafika. Naklada 5000 izvodov